



Vetlanda kommun
Socialförvaltningen

Handläggning av ekonomiskt bistånd

Riktlinjer

**Ersätter från och med 2013-01-01 riktlinjer för
ekonomiskt bistånd 2012**

Beslutade av socialnämnden 2012-12-12

1. INLEDNING

Riktlinjernas syfte och tillämpning	7
Utgångspunkter för arbetet.....	7
Barnperspektivet	7
Grundläggande principer för handläggningen	7
Samverkan mellan myndigheter.....	8
Lagstiftning med mera	8
Vistelseansvaret	8

2. FÖRVALTNINGENS UPPDRAG

Stöttning på vägen till självförsörjning	8
Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	9
Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.....	9
Avslag på ansökan om försörjningsstöd.....	9

3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Riksnorm	10
Livsmedel.....	10
Kläder och skor	10
Lek och fritid.....	11
Barn och ungdomsförsäkring	11
Hälsa och hygien.....	11
Förbrukningsvaror.....	11
Dagstidning, telefon, TV- avgift	11
Förhöjning av normen	11
Barnstöd	11
Brottsoffer	12
Kläder och skor	12
Kostförstärkning.....	12
Skolmåltidstillägg	12
Uteätartillägg.....	12

Särskilda skäl att beräkna kostnader till en lägre nivå	13
Skäliga kostnader utanför normen- i förekommande fall	13
Boende	13
Hyresrätt.....	14
Bostadsrätt eller villa.....	14
Andrahandsboende.....	14
Inneboende	15
Delad lägenhet.....	15
Hemmaboende ungdom/ vuxet barn som avslutat skolgång	15
Förälder boende hos barn.....	16
Ungdom under 21 år som tecknat eget hyresavtal	16
Andra boendeformer	16
Hyra som förfallit till betalning.....	16
Magasineringskostnad.....	16
Hushållsel.....	16
Hemförsäkring	17
Arbetsresor	17
A-kassa och fackavgift.....	17

4. LIVSFÖRING I ÖVRIGT

Advokatkostnader	18
Avgift för barnomsorg.....	18
Avgift för social hemtjänst	18
Begravningskostnad	18
Cykel	19
Diskmaskin.....	19
Flyttkostnad.....	19
Glasögon	19
Hemutrustning.....	20
Hel grundutrustning	20

ID-kort.....	20
Internet	20
Läkarvård/ medicin/ hälso- och sjukvård	21
Psykoterafikostnader	21
Reparationskostnader	21
Resa till begravning.....	22
Semester och rekreation	22
Skulder	22
Spädbarnsutrustning.....	22
Tekniska hjälpmedel	23
Tandvård (akut).....	23
Tandvård- nödvändig men ej akut.....	24
Tvättmaskin.....	25
Umgängeskostnader	25
Underhållsstöd	26
Återföreningsresor.....	26
Återvandningsresor.....	26

5. SÄRSKILDA GRUPPER

4 kap 1 § SoL	27
4 kap 4 § SoL	27
Handläggning av bistånd till arbetslösa	28
Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning.....	29
Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/ Alfa-kassa	29
Arbetslösa med sociala och medicinska problem	29
Sjukskrivna.....	29
Personer med missbruksproblem	30
Personer med psykisk ohälsa	30
Värnpliktiga	30
Studerande ungdom.....	30
Ensamkommande flyktingbarn.....	30

Vuxenstuderande.....	31
Grundskolestudier	31
Gymnasie- och högskolestudier	31
Personer 65 år och äldre.....	32
Företagare och personer med fria yrken.....	32
Personer inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	32
Hyreskostnad.....	32
Intensivövervakning med elektrisk kontroll- så kallad fotboja.....	33
Samhällstjänst	33
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	33
Utländska medborgare	34
Nordiska medborgare	34
EU- medborgare	34
Utan uppehållstillstånd.....	35
Asylsökande	35
Med uppehållstillstånd	35
Etableringsersättning.....	36
Studenter	36
Personer som utsätts för våld i nära relationer	36
Försörjningsstöd till barnfamiljer.....	38
Föräldralediga	38
Dödsboanmälan.....	38

6. HANDLÄGGNINGEN

Första kontakten.....	39
Information.....	39
Ansökan	39
Dokumentation.....	40
Grundutredning	40
Aktanteckningar	41

Kontroller i samband med ansökan.....	41
Identitet och boende	41
Inkomster och tillgångar	41
Arbetslösa.....	42
Beräkning	42
Inkomster	42
Inkomster som ska beaktas.....	42
Socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar	43
Inkomster som inte ska beaktas.....	44
Arbetsinkomst för skolungdomar.....	44
Tidigare normöverskott.....	44
Tillgångar	45
Bil.....	45
Bostad.....	46
Bankmedel, aktier, obligationer	46
Pensionssparande	46
Barns inkomster och tillgångar	46
Förbehåll och skattejämkning	47
Utgifter	47
Hushållstyper	47
Sammanboende med hushållsgemenskap	47
Giftna men ej sammanboende	47
Gymnasiestuderande ungdom	48
Icke gymnasistuderande ungdom	48
Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	48
Inneboende	48
Underårig som bildat familj	48
Nödprövning i en akut situation.....	49
Kommunicering	49
Beslut	49

Underrättelse om beslut	50
7. UTBETALNING.....	50
Rekvisition	50
Utbetalningskort.....	50
8. AVSLAG OCH ÖVERKLAGAN	50
9. ÅTERKRAV ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN	52
Förskott på förmån- återkrav enligt 9 kap 2 § 1 stycket SoL.....	53
Felaktig utbetalning- återkrav enligt 9 kap 1 § SoL.....	53
Ersättningstalan.....	53
Kraveftergift.....	54
9. ÅTERSÖKNING HOS FÖRSÄKRINGSKASSAN ENLIGT LAGEN OM ALLMÄN FÖRSÄKRING.....	54
Formella krav vid återsökning enligt lagen om allmän försäkring, AFL.....	54
Handläggning av återsökning.....	55
10. UTREDNING OM MISSTÄNKT BEDRÄGERI	55

1. INLEDNING

Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är att ge stöd och vägledning för handläggning av ekonomiskt bistånd för att i sin tur uppnå likabehandling vid handläggningen. I riktlinjerna anges vad som är skäligen levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras om sakliga skäl föreligger och motiverar avsteg från riktlinjerna. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol måste fortlöpande beaktas i arbetet.

Utgångspunkter för arbetet

Utgångspunkten i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Det ekonomiska biståndet ska utgöra samhällets yttersta skyddsnät för personer med försörjningsproblem. Arbete gör den enskilde delaktig i samhället och gör att individen bidrar till samhället vilket stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker försörjningsstöd erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är viktigt att framhålla att självförsörjning inte alltid är samma sak som försörjning genom arbete. Alla personer har ej förmåga att försörja sig genom arbete. Dessa ska erbjudas hjälp att hitta andra långsiktiga lösningar på försörjningsproblemen, till exempel genom ansökan om sjukersättning.

Biståndet ska i och med detta utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skäligen levnadsnivå. Nivån på biståndet ska inte överstiga vad en låginkomsttagare i kommunen i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen.

Begreppet skäligen levnadsnivå definieras inte närmare i lagen eller i lagens förarbeten. Vad som är skäligen levnadsnivå ska knytas till enskilda personers behov. Det finns dock en uppfattning om vad som normalt behövs för att uppnå en skäligen levnadsnivå. De vanligaste frågorna regleras i dessa riktlinjer. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

Barnperspektivet

I Socialtjänstlagens 1 kap 2 § anges att hänsyn skall tas till barnets bästa vid beslut om åtgärder som rör barn. Detta barnperspektiv grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. När beslut om bistånd rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Barn som fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan i ärenden enligt socialtjänstlagen

Grundläggande principer för handläggningen

Utredning av rätten till bistånd ska bedrivas rättssäkert. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Den enskilde skall aktivt medverka i och påverka planeringen. Det ska finnas personal tillgänglig på dagjour för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras.

Samverkan mellan myndigheter

Av 3 kap 5 § SoL framgår att om den enskilde är i behov av insatser också från andra samhällsorgan ska socialtjänsten samverka med dessa så att olika insatser kan samordnas. Huvudregeln inom socialtjänsten är att den enskilde måste ha gett sitt samtycke till samarbetet och till informationsöverföring mellan olika myndigheter. Att ha en helhetssyn på den enskildes situation förutsätter att socialtjänsten samverkar med andra samhällsorgan.

Lagstiftning med mera.

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Dessa riktlinjer beskriver vanligt förekommande situationer. I övrigt får en individuell prövning göras. Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas i rättsdatabas Infosoc på Internet.

Vistelseansvaret

Ansvarsfördelningen mellan kommuner regleras i 2 kap 2 § SoL. Här fastslås huvudprincipen om att det är aktuell vistelsekommun som ska lämna den enskilde det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Omfattningen av det bistånd som vistelsekommunen kan ha en skyldighet att ge kan däremot påverkas av den tid som han eller hon vistas där och under vilka förhållanden. Vid tillfällig vistelse i kommunen kan ansvaret i princip vara begränsat till en hemresa om behovet kan tillgodoses genom att den sökande reser hem.

2. FÖRVALTNINGENS UPPDRAG

Arbetet med ekonomiskt bistånd är uppdelat i två delar:

- Att stötta individer i deras väg till självförsörjning.
- Att under tiden pröva rätten till ekonomiskt bistånd

Stöttning på vägen till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Detta sker främst genom kontakter med förvaltningens arbetsmarknadsenhet samt genom samarbete med arbetsförmedlingen. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Arbets sättet ska vara strukturerat och av dokumentation ska det tydligt framgå vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå.

Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

De flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen av dessa personer är arbetsföra och skulle kunna börja arbeta direkt. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad planering.

För att socialtjänsten ska upprätta annan planering än de krav som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl kan vara ett allvarligt missbruk, sjukdom eller svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från socialtjänsten, vård- och omsorgsförvaltningen eller från landstinget. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Prövningen av rätten till bistånd görs genom en utredning enligt 11 kap 1 § SoL. En individuell behovsprövning ska alltid göras. Följande frågeställningar ska utredas:

Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?

Vistas/ bor den sökande i kommunen? Uppfyller den sökande de krav som ställs på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning?

Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?

Inkomster, tillgångar etc. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av den sökandes behov. Bedömningen ska göras utifrån vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. En bedömning ska alltid göras om det i det enskilda fallet föreligger en akut nödsituation (nödprövning, se sidan 48). Den enskilde kan då ha rätt till reducerat försörjningsstöd, för exempelvis mat och hyra.

3. FÖRSÖRJNINGSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm samt försörjningsstöd till faktiska skäliga kostnader utöver riksnormen för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

SoL 4 kap 3 § p 1	SoL 4 kap 3 § p 2
Riksnorm (schablon)	Skäliga kostnad utöver riksnorm
Livsmedel	Boende
Kläder, skor	Hushållsel
Lek o fritid	Hemförsäkring
Hälsa och hygien	Arbetsresor
Barn- och ungdomsförsäkring	Fackavgift/a-kassa
Förbrukningsartiklar	
Dagstidningar, telefon, TV-licens	

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. Riksnormen fastställs av regeringen en gång per år. I Vetlanda Kommun tillämpas ingen sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

De fyra första posterna i riksnormen benämns personliga kostnader och de två sista gemensamma hushållskostnader. Riksnormen för ett hushåll per månad utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet samt de totala gemensamma hushållskostnaderna beräknat på antal personer i hushållet. Beloppen är uppdelade på ålder samt hushållstyper.

Följande poster ingår i normen:

Livsmedel

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

Kläder och skor

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemptvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

Lek och fritid

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade. I beräkningarna finns inga kostnader för semester eller dyrare fritidsintressen.

Barn och ungdomsförsäkring

Denna normpost ingår endast i normen för barn och ungdom.

Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

Utgifter för blöjor finns inkluderat i normen fram till 3 års ålder. För barn över 3 år som fortfarande har blöja kan en tillfällig höjning av normposten göras. En individuell bedömning ska i dessa fall göras och kvitto för inköp av blöjor ska uppvisas.

Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV-licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev.

Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Alla avsteg från riksnormen ska motiveras tydligt.

Barnstöd

För föräldrar som erhållit ekonomiskt bistånd minst 4 av de senaste 6 månaderna görs en höjning av barns fritidspost med 500 kr per barn under juli samt 300 kr per barn för december. Barn i detta fall avser åldersgrupp 0-18 år samt upp till 21 år i de fall då föräldrars försörjningsansvar gäller. Höjningen avser också umgängesbarn där det förekommer ett regelbundet umgänge. Med regelbundet umgänge menas en övernattningsnatt minst varannan helg eller motsvarande.

Brottsoffer

Särskilda skäl för att beräkna normen till en högre nivå kan finnas om det enskilde har tillfälligt höga kostnader för t.ex. livsmedel eller kläder som beror på att han eller hon varit utsatt för brott.

Kläder och skor

Då ett hushåll vid ett enskilt tillfälle har ett omfattande behov av inköp av kläder till exempel på grund av snabb viktförändring vid sjukdom eller graviditet kan efter särskild prövning extra bistånd till kläder utgå.

Flyktingar som kommer från ett varmt land under vinterhalvåret kan, om behov finns, få bistånd till vinterkläder och skor, max 1 000 kr för barn till och med 18 år och 1 500 kr till vuxen. Under månaderna oktober – december samt januari – mars beviljas fullt klädbidrag, under april månad sker bedömning efter väderlek och i september beviljas halvt bidrag till kläder.

Kostförstärkning

Kostförstärkning kan utgå efter särskild prövning med max 12 % av basbeloppet per år och avser att täcka merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Skolmåltidsavgift

För familjer som löpande uppbär bistånd i form av försörjningsstöd görs tillägg för måltidsavgift för ungdomar i gymnasieutbildning i de fall då det förekommer. Vid tillfälliga biståndsbehov avgör den individuella prövningen om bistånd till måltidsavgift skall utgå.

Uteätartillägg

Den som saknar matlagning möjligheter eller på grund av hälsoskäl inte kan stå för en egen matlagning kan erhålla en förhöjning av normen för livsmedel. Tillägget får

bedömas efter prövning i varje enskilt ärende och utgå med högst 18 % av prisbasbeloppet per år.

Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå.

Sänkningen av nivån kan i det enskilda fallet undantagsvis komma i fråga om särskilda skäl föreligger. Exempel på detta kan vara att den enskilde kunnat försörja sig men inte gjort det och därför befinner sig i ett tillfälligt akut nödläge. Normen kan också beräknas till en lägre nivå under vistelse i heldygnsvård, mer info i avsnitt 5.

Skäliga kostnader utanför riksnormen- i förekommande fall

I 4 kap 3 § första stycket 2 framgår att försörjningsstöd även lämnas för faktiska och skäliga kostnader för boende, el, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i arbetslöshetskassa och fackförening.

Boende

Bidragsberättigade har rätt till bidrag för skäliga bostadskostnader. När det gäller att avgöra om en bostadskostnad är skälig eller inte måste hänsyn tas till lokala förhållanden avseende hyresnivåer. En individuell bedömning måste också göras av vad som är skäligt för just den biståndssökande. Utgångspunkten vid den bedömningen bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig jämfört med vad en biståndssökande har för faktiska kostnader.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Med betydande trångboddhet avses då fler än 2 personer måste dela rum (kök och vardagsrum oräknade). Barn som delar rum med två vuxna har rätt till eget rum från 1 års ålder. Barn som delar rum med en förälder har rätt till eget rum från 6 års ålder. En viss vägledning vad gäller bostadens storlek kan hämtas från de maxgränser för bidragsgrundande bostadsyta som gäller vid beräkningen av bostadsbidrag.

Vill den sökande, under pågående bidragstid, byta bostad som medför ökad boendekostnad, förutsätts samråd med socialförvaltningen för att en högre boendekostnad ska accepteras som godtagbar, såvida det inte finns särskilda skäl. Socialnämnden bör ge bistånd till den högre boendekostnaden om det bedöms nödvändigt för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Vid bedömning ska utgångspunkten vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.

- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.
- Vid kortvarigt behov av bistånd ska bedömning göras huruvida det är rimligt att den enskilde byter bostad

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid aktivt påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad. Om den biståndssökande inte har skäl att flytta till en dyrare boendekostnad ska den tidigare lägre hyran beviljas. När socialtjänsten ålägger en sökande att byta till ett billigare boende och talar om att man efter en viss tid inte längre kommer att acceptera den nuvarande boendekostnaden, innebär det ett förvaltningsrättsligt beslut som kan överklagas och därför ska en besvärshänvisning bifogas åläggandet.

För umgängesberättigade föräldrar med regelbundet umgänge tas hänsyn till behov av större bostad. Med regelbundet umgänge avses en övernattning minst varannan helg eller motsvarande.

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. Aktuell hyresnivå kan inhämtas från Witalabostäder.

Hyra för garage och parkeringsplats ingår inte i godtagbar bostadskostnad såvida inte särskilda undantag om bilinnehav godtagits vid prövningen.

Avgift för kabelteve godkänds endast i de fall, då den enskilde inte själv kan välja om han vill ha kabelteve eller inte, d v s då avgiften automatiskt ingår i hyran.

Bostadsrätt eller villa

Egen fastighet eller bostadsrätt är en realiserbar tillgång och möjligheten att avyttra fastighet eller bostadsrätt kan i vissa fall bli aktuellt. Bedömning av skälig bostadskostnad för egen fastighet eller bostadsrätt gör på samma grunder som för hyresrätt. Den individuella bedömningen är av stor vikt. Särskilt bör uppmärksammas förekomsten av starka sociala skäl för det aktuella boendet, hjälpbehovets längd, huruvida den normala ekonomin tål ett sådant boende samt hur dyrt, godtagbart eller möjligt ett alternativt boende är.

I bostadskostnaden ingår även skälig bränslekostnad och övriga kostnader, t ex kostnader för villaförsäkring, vatten och sophämtning.

Amortering räknas normalt inte som en godtagbar utgift, då det inte är rimligt att genom ekonomiskt bistånd bidra till den enskildes kapitalbildning. Anstånd med betalning av lån skall undersökas. Även möjligheten att sänka boendekostnad genom omplacering av lån samt skattejämkning skall undersökas.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett av fastighetsägaren godkänt

andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren ska alltid hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Inneboende

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäkningssammanhang ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Delad lägenhet

När syskon, nära släktingar, familjer eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

Hemmaboende ungdom/ vuxet barn som avslutat skolgång

Ekonomiskt bidrag avseende boendekostnad till icke studerande ungdomar som bor kvar hos föräldern skall ej utgå om de ej tidigare betalt hyresdel (se även Regeringsrättsdom 1994-10-17). Hyresdel kan beviljas om starka skäl t ex stora slitningar kan föreligga, eller att föräldern till följd av att det vuxna barnet bor kvar hemma får högre boendekostnader än det annars skulle ha haft. Antingen genom att de tvingats behålla en större bostad eller genom att de skulle haft rätt till bostadsbidrag eller ett högre bostadsbidrag om det vuxna barnet inte hade bott kvar hemma. Hyresdel bör även beviljas i hushåll där föräldrarna uppbär försörjningsstöd. Summan beräknas då enligt nedanstående exempel. Eventuell el och kostnad för VA delas lika mellan antalet personer i hushållet.

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalat hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet.

Den faktiska boendekostnaden för ett hemmaboende vuxet barn samt för annan person som ingår i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren bör beräknas som den andel av bostadskostnaden som motsvarar de antal rum som den sökande

disponerar i förhållande till det antalet rum i bostaden. Varje rum bör då beräknas som två enheter och köket som en enhet.

Exempel: Den sökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad om fyra rum och kök, dvs den sökande disponerar två av totalt nio enheter. Hela bostadskostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av bostadskostnaden bör då beräknas som $2/9 \times 6\,000 = 1\,333$ kr per månad.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende ungdom enligt ovan.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen. Bedömning bör i dessa fall ske tillsammans med socialsekreterare på familjesektionen.

Andra boendeformer

Vid andra boendeformer för personer som saknar permanent bostad bör den faktiska boendekostnaden avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall.

Hyra som förfallit till betalning

Innevarande månadshyra bör inte betraktas som en hyresskuld även om den har förfallit till betalning utan bör räknas som sådan boendekostnad som omfattas av försörjningsstödet.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinerat bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få ny bostad. Besluten skall tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som skall stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömning ska också följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- Bohagets innehåll och skick.
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta kostnaden för hushållsel ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar avseende uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet. Då elpriserna varierar är den beräknade medelförbrukningen av hushållsel för olika hushållsstorlekar vägledande, men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. En ansökan om bistånd till en räkning som förfallit till betalning inom en månad före tidsbeställningsdagen får inte

betraktas som en skuld utan prövas som försörjningsstöd enligt SoL 4 kap 3 § p 2. Med tidsbeställningsdagen avses den dag då den enskilde kontaktar socialnämnden för att ansöka om försörjningsstöd och eventuellt bokar en besökstid.

Hemförsäkring

Premie för hemförsäkring betraktas som en godtagbar kostnad. Möjligheten till en månadsinbetalning av hemförsäkring vid kortvarigt bidragsbehov bör nyttjas. Kostnad för allrisk beviljas ej. Underlag på tecknad försäkring ska därför uppvisas.

Arbetsresor

Skälig kostnad för arbetsresor bör i regel motsvara utgiften för ett månadskort för lokala resor och bör betraktas som en godtagbar kostnad.

Med arbetsresor likställs också resa för att kunna delta i andra arbetsskapande eller rehabiliteringsåtgärder som kommunen eller annan myndighet anordnar.

Bidrag till arbetsresor med bil skall beviljas enbart om allmänna kommunikationer saknas eller den sökande har oregelbundna arbetstider eller lider av sjukdom eller funktionshinder. Vid beräkning av skäliga bilkostnader skall Riksskatteverkets beräkningssätt i skatte- sammanhang användas, d v s den schabloniserade milkostnaden som fastställs årligen av Riksskatteverket och som skall anses motsvara en bils samtliga kostnader per mil. I dessa kostnader ingår då förutom bilkostnader bl a kostnad för bilskatt, trafikförsäkring, obligatorisk kontrollbesiktning, anskaffning av vinterdäck enligt lag, värdeminskning, underhåll och reparationer. Innan bidrag beviljas skall möjlighet att få skattejämkning för resor till och från arbetet undersökas.

Kostnad för resa med bil kan i undantagsfall även beviljas till och från barnomsorg/skola i de fall resa med bil bedöms nödvändig för att kunna genomföra planerad sysselsättning.

Om bidragsbehovet blir långvarigt bör möjligheten till byte av bostadsort eller arbete undersökas.

A-kassa och fackavgift

Faktisk kostnad accepteras vid beräkning även vid arbetslöshet. I vissa fall dras avgiften direkt på lön, vilket då får beaktas vid biståndsberäkningen. Även avgift för enskild anslutning till arbetslöshetskassa godtages. Möjlighet till reducerad avgift skall undersökas.

4. LIVSFÖRING I ÖVRIGT

Med begreppet livsföring i övrigt avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

Advokatkostnader

Biståndet till advokatkostnader bör som regel inte utgå. Rättshjälp beviljas enligt lagen om allmän rättshjälp och avgiften fastställs utifrån den enskildes inkomster. Rättsskydd bör tillgodoses genom hemförsäkring. Detta rättsskydd gäller t e x för tvister angående vårdnad och underhåll men inte tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller boendedelning.

Avgift för barnomsorg

Avgift för kommunal barnomsorg godtas. Avgiften ska vara satt utifrån gällande barnomsorgstaxa. Vid biståndsbehov som ej är tillfällig skall möjligheten till avgiftsnedläggning alternativt avgiftsbefrielse undersökas hos barn –och utbildningsnämnden.

Avgift för social hemtjänst

Avgift för social hemtjänst godtas vid tillfälligt biståndsbehov. Vid biståndsbehov som ej är tillfälligt skall avgiften regleras i form av avgiftsnedläggning alternativt avgiftsbefrielse hos vård- och omsorgsnämnden.

Begravningskostnad

Dödsboets tillgångar (inklusive eventuella försäkringar) skall i första hand användas till att täcka begravningskostnaderna. Privata och allmänna skulder får komma i andra hand. Räcker inte dödsboendets tillgångar kan bistånd beviljas till mellanskillnaden upp till vad en begravning kostar. En preliminär förhandsdeklaration ska göras av Skatteverket för innevarande inkomstår och ska alltid lämnas in som underlag innan slutgiltigt beslut görs i ärendet.

Högsta godtagbara kostnad för en begravning och gravsten är 50 % av prisbasbeloppet.

Kostnaden innefattar kista med dekoration, svepningsarbete, urna, transport, arvoden och dödsannons, transport till familjegrav om den finns på ort i Sverige samt gravsten eller inskription på befintlig gravsten. Då särskilda skäl föreligger kan högre belopp godkännas. Exempel på detta kan vara olika religiösa och etniska gruppers speciella krav på hur en begravning skall ordnas.

Vill anhöriga begrava den döde utomlands eller i Sverige under former som medför väsentligt fördyrade kostnader beviljas bistånd med 50 % av prisbasbeloppet. Detsamma gäller om en person avlider utomlands och de anhöriga vill ta hem kroppen för begravning. Kostnader därutöver får de anhöriga själva stå för om inte synnerliga skäl talat emot det.

Föräldrar som är försörjningskyldiga för sina barn är skyldiga att efter egen förmåga svara för begravningskostnader (RÅ 89 ref 64).

Cykel

Bistånd till begagnad cykel kan, efter särskild prövning, beviljas i undantagsfall. För vuxen då praktikplats eller arbetsplats är långt ifrån hemmet eller då förälder måste lämna/hämta på dagis före och efter arbetsdagen. Bistånd beviljas med max 800 kr. För övrigt är cykel något som ingår i riksnormens post för fritid och lek.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses t ex genom handikappsersättning.

Flyttkostnad

Socialtjänsten bör ge ekonomiskt bistånd till flyttkostnader som avser sådan flytt som är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Vid flyttning av arbetsmarknadsskäl skall möjligheten att få bidrag från arbetsförmedlingen i första hand undersökas. Om sådant bidrag ej utgår eller om flyttningen är nödvändig av andra skäl, även inom kommunen, kan bistånd till flyttkostnad beviljas. Utgångspunkten är att den enskilde själv ombesörjer flyttningen till billigaste tillgängliga alternativ. Biståndet kan även omfatta flyttlådor.

Innan bistånd ges till flyttning till en annan kommun skall barnens behov särskilt beaktas. Kontakt och samråd bör ske med inflyttningskommunen. Sådan kontakt, får när det gäller ekonomiskt bistånd, enbart ske efter samtycke från den enskilde.

Glasögon

Vid ansökan om bistånd till glasögon skall kostnadsförslag inhämtas. I kostnadsförslaget ska framgå om det finns behov av glasögon eller behov av att byta glasögon på grund av förändrad synskärpa. Kostnader för undersökning, standardbågar och glas enligt grundstandard godkänts. Utgångspunkt vid beslut om bidrag till glasögon bör vara de lågprispaket eller liknande som numera erbjuds hos de flesta optiker. I de fall bistånd beviljas för båge och glas separat, får kostnaden för båge uppgå till högst 1,5 % av prisbasbeloppet och glas oberoende kostnad enligt ordination.

Bidrag till kontaktlinser beviljas endast efter läkarutlåtande där det klart framgår att det är medicinskt motiverat framför glasögon. Möjligheter till hjälp genom landstinget skall undersökas.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Hemutrustning

Socialförvaltningen bör, om det krävs för att uppnå eller bibehålla en skälig levnadsnivå bevilja bistånd till kompletterande hemutrustning, underhåll/ reparation av hemutrustning samt inköp av kompletterande hemutrustning. Hembesök skall ske i samband med utredning av behov av hemutrustning. För flyktingar gäller särskilda bestämmelser för lån till hemutrustning. Möjligheterna till anskaffande av begagnad hemutrustning eller annan utrustning som betingar ett lågt pris skall alltid övervägas, i synnerhet beträffande dyrare möbler.

Bedömningen av den enskildes framtida ekonomi är viktig. I de fall behovet kan beräknas vara kortvarigt skall hjälp beviljas med de delar av hemutrustning som är oundgängligen nödvändig för livsuppehållet. I samband med separation skall dock den sökande tillvarataga sina rättigheter vid bodelningen innan bistånd beviljas.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. När det gäller ungdomar som nyss flyttat hemifrån och som inte har barn, kan det oftast ses som skäligt med en mycket enkel standard som förbättras av den enskilde först på längre sikt (RÅ 1995 ref 80). För den ensamstående studerande vid postgymnasial utbildning får det oftast anses som skäligt med boende i basmöblerat studentrum eller inackorderingsrum. För mer utsatta grupper måste dock en mer generös attityd intagas, t ex vissa barnfamiljer och vid vissa skilsmässor efter särskild prövning.

Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Ska endast beviljas till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning t ex personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Det bör finnas specifika och sociala skäl för att hel grundutrustning ska beviljas. Det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta bör hänvisas till att själva lösa situationen genom tillexempel sparande, lån och planering. Vägledning av vad som är nödvändig hemutrustning kan fås genom konsumentverkets återkommande rapporter om skäliga levnadskostnader.

ID-kort

ID-kort kan beviljas för person över 16 år som saknar giltig identitetshandling.

Internet

Avgift för Internet godkänns inte. Inte heller inköp av data.

Läkarvård/Medicin/Hälso- och sjukvård

Kostnader för läkarvård och receptbelagd medicin betraktas som en godtagbar kostnad. Detta förutsätter att kvitton sparas efter läkarbesök, medicininköp, sjukgymnastik/behandling etc. Ekonomiskt bistånd utgår ej för hälsokontroll.

Vissa läkemedel täcks inte av högkostnadsskyddet. Det innebär att de ej är subventionerade av staten. Tanken är ej att kommunerna ska ta över ansvaret för dessa kostnader. Prövning av rätt till bistånd för läkemedel som ej ingår i högkostnadsskyddet bör därför göras mycket restriktivt. För barn görs en individuell bedömning av rätten till bistånd för de läkemedel som ej ingår i högkostnadsskyddet.

Möjligheten till delbetalning av medicinkostnad bör nyttjas. Den sökande ska utnyttja möjligheten att erhålla högkostnadsskydd och resekostnadsskydd. Förebyggande sjukvård såsom mammografi och cytologiprov betraktas som en godtagbar kostnad.

Ekonomiskt bistånd bör även omfatta skäligena kostnader för hjälpmedel och förbrukningsmaterial som föreskrivits av Landstingets behöriga hälso- och sjukvårdspersonal.

Försörjningsstödet bör även omfatta resekostnader för resor som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras t ex kostnader för resor till och från undersökning/behandling och för resor för att hämta ut föreskrivna läkemedel eller hjälpmedel/förbrukningsmaterial. Den sökande kan genom landstinget få ersättning för en del av resekostnaden med buss, tåg eller privat bil. Den enskilde betalar då en egenavgift. Avgiften ska betraktas som en godtagbar utgift. Ersättning från landstinget utgår ej vid hälsovård, till exempel besök inom barnhälsovården, BB-hemvård, mammografi och vaccinationer. En bedömning får då göras om bistånd till hela kostnaden behövs för att uppnå en skälig levnadsnivå. Högkostnadsskydd finns för sjukresor.

Ekonomiskt bistånd till slutenvårdsavgift beviljas för kostnad som inte täcks av matnormen. Den enskilde bör betala sin livsmedelsnorm själv och resterande del av kostnaden bör beviljas. Vårdkostnaden beviljas enligt SoL 4 kap 1 § under posten läkarvård.

Psykoterapikostnad

Bedrivs psykoterapi inom landstingets hälso- och sjukvård med ordinarie patientavgift ses denna kostnad på motsvarande sätt som annan hälso- och sjukvård. Behovet av psykoterapi som i det enskilda fallet inte kan tillgodoses av landstinget beviljas endast efter särskild prövning som skall kunna styrkas av läkare.

Reparationskostnader

Avser reparation av hyreslägenhet där kostnaden utgör ett hinder för den sökande att få en ny bostad. Biståndet kan endast beviljas om det finns starka medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller förälder, barn, syskon, mor eller farföräldrar och barnbarn. Kostnaden skall vara i nivå med vad en låginkomsttagare normalt har råd till.

Semester och rekreation

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor ska bedömas restriktivt. I vissa fall kan dock någon form av rekreation vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. För ensamstående vuxna ska bistånd endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa.

Undantag kan göras för barnfamiljer som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Då det enskilda barnet står i kontakt med handläggare på familjesektion, skall samråd ske med ansvarige handläggaren. Kostnaden skall vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. I vilken utsträckning en person eller familj skall beviljas bidrag till sådana kostnader måste i hög grad vara avhängt av förhållande i det enskilda fallet. Biståndet bör dock täcka t.ex resa med allmänna kommunikationsmedel samt logi. När det gäller barn kan biståndet t.ex avse en lägervistelse.

Skulder

Bistånd till skulder beviljas normalt inte. Vid behov ska den sökande erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Den sökande ska även uppmanas att undersöka möjligheten att få uppskov med betalning eller få skulderna avskrivna.

Undantag kan endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd.

Undantag kan också göras för hyresskuld/ elskuld inför förestående vräkning/ avstängning och där nämnden gör bedömningen att det skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden ej betalas. Särskild hänsyn bör i dessa fall tas till barnfamiljer samt personer med psykiska funktionshinder. Möjligheten att få en ny bostad ska också beaktas.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. Vid behov ska beviljat bistånd till hyra betalas direkt till hyresvärd.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid, minst 6 månader, haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Med spädbarnsutrustning avses det som är nödvändigt i samband med barnets födelse.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 10 % av basbeloppet och innefattar säng med sängutrusning, bärsele, utrustning för bad, skötbädd och barnvagn.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn. Behov som uppstår efter en tid såsom barnstol, barnsäkerhet kan i förekommande fall beviljas som kompletterande hemutrustning.

Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som hörapparat etc. om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

Tandvård (akut)

Försörjningsstöd till akut tandvård bör inte begränsas till det billigaste möjliga alternativet i de fall den enskilde därigenom berövas sin framtida handlingsfrihet. Socialnämndens bedömning av vilka akuta ingrepp eller behandlingar som skall ersättas bör göras med respekt för den enskildes önskemål och med beaktande av att den enskilde i ett senare skede, då han befinner sig i en bättre ekonomisk situation skall kunna välja en annan åtgärd.

Som akut tandvård enligt socialtjänstlagen bör beaktas sådan tandvård som behövs i följande situationer:

För att avhjälpa svåra smärttillstånd t e x då smärta orsakas av kariesskador, akuta infektionstillstånd i tänderna och deras omgivning eller tandskador i samband med olycksfall.

För att avhjälpa akuta tillstånd som medför betydande obehag, t e x då obehaget orsakas av en avbiten tand, förlust av en eller flera tänder genom olycksfall eller tandlossningssjukdom, en lossad krona eller broprotes eller skador på avtagbar protes eller förlust av sådan protes.

Försörjningsstöd till akut tandvård bör innefatta kostnader för följande behandlingar:

- Permanent fyllning vid behandling av kariesskador samt vid sekundära kariesangrepp i anslutning till kronor eller brokonstruktioner, för att inte riskera bibehållandet av dessa kronor och brokonstruktioner.
- Rotbehandling eller uttagande av aktuell tand som åtgärd vid behandling av skador i tandens pulpa eller inflammationer kring tanden. Rotbehandling bör innefattas i akut tandvård i de fall behov av akut tandvårdsbehandling gäller sådana tänder som är av betydelse för tuggfunktionerna eller bettets stabilitet eller är av estetisk betydelse för individen. Rotbehandling kan även i andra fall vara motiverad med hänsyn till den enskildes önskan och framtida handlingsfrihet. Påbörjad rotbehandling bör avslutas med rotfyllning inom ramen för den akuta tandvården.
- Temporär ersättning av en eller flera tänder som förlorats i samband med olycksfall.
- Provisorisk kronersättning för att skydda roten i de fall tandkronan är fakturerad. I vissa fall kan en alternativ lösning vara att ta bort kvarvarande tandrötter.

Avgörande bör vara brettets tillstånd i övrigt och vad som kan anses vara nödvändigt från estetisk eller funktionell synpunkt.

- Ersättning av en protes som gått förlorad eller skadats på ett sådant sätt att den inte går att laga under förutsättning att protesen kan anses som absolut nödvändig ur estetisk eller funktionell synpunkt.
- Fastsättning av en krona eller fasad som har lossnat.

Försörjningsstödet bör beviljas i sådan omfattning att den enskilde blir besvärsfri och att behovet av förnyad behandling inte blir större än nödvändigt.

Socialnämnden bör inte ställa krav på att ansökan om försörjningsstöd till akut tandvård skall göras före tandvårdsbehandlingen. Normalt bör den behandlade tandläkarens val av åtgärd godtas som grund för försörjningsstöd.

Socialnämnden bör kunna ställa krav på att en tandläkarkonsult anlitas i de fall en kortare väntan med behandling är möjlig. Behandlingskostnaderna är höga och olika behandlingsalternativ finns.

Tandvård som är nödvändig men ej akut

För tandvård som inte är akut kan bidrag beviljas upp till hela den kostnad som patienten ska erlagga enligt tandvårdsförsäkringen. Vid kostnadsförslag överstigande 12 000 kr skall förtroendetandläkare alltid rådfrågas. Nödvändig tandvård ska generellt bedömas utifrån en strikt restriktiv nivå och omfatta minsta möjliga behandling. Möjligheterna till avbetalningsplan hos tandläkaren bör undersökas, speciellt om den sökande har ett månatligt normöverskott. Beviljat alternativ till tandvård bör dock inte beröva den enskilde hans framtida handlingsfrihet.

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd till nödvändig tandvård bör vårdbehovet bedömas utifrån följande kriterier:

Tuggfunktion. Finns en fungerande förmåga idag? Vad är annars lägsta kostnad för att uppnå en godtagbar sådan?

Möjlighet till att fungera socialt t e x vid arbetsansökan. Här kan även hänsyn tas till rehabiliteringsskäl för bl a missbrukare.

Under hur lång tid har den enskilde haft nuvarande tandstatus? Har behovet av tandvård uppkommit nu eller rör det sig om ett långvarigt eftersatt behov?

Ålder. En jämförelse bör göras av den enskildes tandstatus i förhållande till ett normalt tandstatus i motsvarande ålder.

Vid den ekonomiska prövningen ska hänsyn tas till följande och i kombination med ovanstående:

Under hur lång tid har den enskilde uppburet ekonomiskt bidrag? (långvarigt = ett år eller mer).

Hur har den egna ekonomin sett ut tidigare jämfört med riksnorm och godtagbara kostnader i försörjningsstödet? Har det eventuellt funnits utrymme till att påbörja tandvården tidigare?

Hur ser den enskildes ekonomi ut inom en rimlig överskådlig framtid?

Vid ansökan skall alltid kostnadsförslag uppvisas. Om tandvårdskostnaderna beviljas skall även undersökningskostnaderna beaktas som godtagbar men däremot inte kostnader för uteblivna besök. Möjligheter till avbetalningsplan ska undersökas. Beslut skall tidsbegränsas efter samråd med tandläkare samt omfattas av att beslut kommer att omprövas i de fall den sökandes ekonomi förändrats på så sätt att han/hon under pågående behandling blir självförsörjande eller flyttar från kommunen. Kostnader för regelbunden tandvårdskontroll, med en undersökning per två års intervall, godtas för person med långvarigt ekonomiskt bidrag (ca ett år). Vid ansökan om tandvård ska alltid möjligheten till tandvård enligt gällande sjukvårdstaxa undersökas. I de fall då tandläkare gör bedömningen att profylaxtandvård är en förutsättning för att behålla nuvarande tandstatus intakt, att den enskilde i annat fall riskerar en kraftig försämring av sitt tandstatus bör denna kostnad godtas.

Kosmetisk tandvård godtas inte.

I de fall där den sökande har utmätning från Kronofogden ska personen i första hand uppmanas att vända sig till Kronofogden för att få uppskov för att få råd att gå till tandläkaren.

Tvättmaskin

Ekonomiskt bistånd till inköp eller hyra av tvättmaskin kan beviljas i följande fall då behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. T.ex. genom handikappersättning el dyl.

- Medicinska skäl till att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg.
- Fysiskt eller psykiskt handikapp som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga.
- Behovet inte kan tillgodoses på annat sätt t ex genom hjälp i hemmet.

Umgängeskostnader

Ekonomiskt bidrag kan utgå till föräldrar som utövar umgänge med sina barn. I normalfallet godtages två helger per månad samt 14 dagar under semestern. Umgänget skall kunna styrkas av den andre föräldern. Mer omfattande umgänge skall styrkas genom dom eller avtal för att ekonomisk ersättning ska utgå från Vetlanda kommun. Kostnader för umgängesperioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för att en förälder skall kunna umgås med sitt barn som bor på annan ort. Med annan ort kan även avses en ort utanför Sverige. Avgörande för vad som bör vara skälig kostnad för resor och hur ofta bistånd bör ges till kostnader för umgänge bör anpassas till vad en familj i allmänhet har råd med. Det primära ansvaret för resor i samband med umgänge ligger på den förälder som inte bor tillsammans med barnet (umgängesföräldern).

Den förälder som barnet bor med (boföräldern) ska dock ta del i kostnaderna efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska förmåga och övriga omständigheter. För att det ska bli aktuellt att dela på kostnader bör avståndet vara minst 10 mil. Normalt sett förväntas den som reser att resa på billigaste sätt med allmänna kommunikationsmedel. Resekostnad med bil beviljas endast då resa med allmänna kommunikationsmedel ej är möjlig. Kostnaden beräknas enligt samma princip som arbetsresor.

Tillägg för barnets kostnader i samband med umgänge omfattar såväl personliga- som gemensamma kostnader för de antal dagar barnet vistas hos umgängesföräldern.

I familjer där barn är placerade i familjehem ska särskilt beaktande göras av familjehemmets möjlighet och skyldighet att genom sin ersättning försörja barnet även under umgänge med biologiska föräldrar. I detta ingår även resor för barnet i samband med umgänge.

Underhållsstöd

Om någon saknar tillräckliga inkomster för att fullgöra sin underhållsskyldighet, förutsätts boföräldern ansöka om underhållsstöd. I vissa fall kan den underhållsskyldige medges anstånd respektive eftergift för underhållsstöd enligt 32 § respektive 35 § Lagen om underhållsstöd.

Underhållsbidrag eller underhållsstöd är därför ingen godtagbar utgift.

Återföreningsresor

Ekonomiskt bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl. Det gäller både för resor som den i Sverige bosatta gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige. Undantag kan göras när Röda korset beviljat hjälp till resekostnaden för ensamma barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Återvändningsresor

Uppllysning om eventuella bidrag till återvändningsresor lämnas av Migrationsverket.

När det gäller personer som har fått uppehållstillstånd i Sverige p g a anknytning ska ansökan om bistånd för återflyttning till hemlandet prövas restriktivt av kommunen. Om ekonomiskt bistånd ska ges ska det avse resekostnaden och en månads uppehälle efter flyttningen. Resa för rekognosering bör inte utgå i detta fall annat än i undantagsfall.

5. SÄRSKILDA GRUPPER

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete. Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning. Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

4 kap 1 § SoL

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

I uttrycket "inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt" ligger bl a att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som står honom eller henne till buds. Den som kan arbeta är skyldig att söka arbete. I skyldigheten att söka arbete inbegrips också en skyldighet att delta i verksamheter som anordnas för arbetslösa, kompetenshöjande verksamhet etc. liksom att söka andra bidragsformer som finns, såsom bostadsbidrag, studiebidrag, A-kasseersättning. Den som har ekonomiska tillgångar måste först använda sig av dem innan försörjningsstöd kan komma i fråga. Det är dock viktigt att det alltid måste göras en individuell bedömning vid prövning av rätt till bistånd.

Begreppet "livsföring i övrigt" avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vinterkläder, vård- och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, särskilt boende för äldre eller funktionshindrade m.m. (Prop. 2000/01:80).

Den sökande måste ta lämpligt arbete. Skälig hänsyn ska tas till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.

På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem eller svår psykisk ohälsa. Den enskilde ska ges en noggrann information om kravens

innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs. Informationen bör även delges skriftligt.

4 kap 4 § SoL

Socialnämnden får begära att den som uppbär försörjningsstöd under en viss tid skall delta i av nämnden anvisad praktik eller kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd och

1. Inte har fyllt 25 år eller
2. Har fyllt 25 år men av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser eller
3. Följer en utbildning med tillgång till finansiering i särskild ordning med under tid för studieuppehåll behöver försörjningsstöd.

Praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv.

Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden skall samråda med arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende.

Handläggning av bistånd till arbetslösa

Fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret. Detta innebär att när en person kontaktar socialtjänsten och ansöker om försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska denne omgående hänvisas till att skriva in sig på arbetsförmedlingen samt där få en handlingsplan om detta ej är gjort tidigare. Den sökande ska vid första kontakten informeras om kravet på att aktivt söka arbete. Den sökande ska sedan på ett trovärdigt sätt kunna redogöra för de arbeten som han eller hon har sökt. På begäran ska sökanden visa platsannonser, personliga brev, eventuella svar från arbetsgivare etc. Socialtjänstens krav på intensiteten i och redovisning av arbetssökandet måste vara individuellt anpassade och rimliga i förhållande till sökandes ålder, utbildning och arbetslivserfarenhet. Krav på skriftlig redovisning av sökta arbeten kan i många fall vara en bra rekommendation eftersom det kan vara en hjälp att strukturera sitt arbetssökande men bör inte ensamt utgöra krav eller insats. Den sökande ska kunna ta ett arbete såväl inom kommunen som på annan ort om ej sociala hinder föreligger.

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Socialtjänstens ansvar i en akut nödsituation får dock inte glömmas bort.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från kommunens arbetsmarknadsenhet för att öka anställningsbarheten. Av utredningen ska tydligt framgå vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetssökarverksamhet i enlighet med upprättad plan. Det är viktigt att den som deltar i arbetssökarverksamhet genom aktivt deltagande utnyttjar insatsens möjligheter. Erbjudandet innebär exempelvis att den arbetssökande får tillgång till datorer, handledare, coachning eller kompetenshöjande praktik. Planeringen bör delges den enskilde skriftligt.

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan denne många gånger behöva mer stöd eller andra insatser. Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ sommaröppen förskola. Beträffande ledighet från arbetssökarverksamhet eller praktik i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras.

Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av försörjningsstöd kan öka.

Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten, vård och omsorgsförvaltningen eller från landstinget. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens

omfattning. Personen ska uppmanas att söka de ersättningar ur socialförsäkringssystemet som de kan ha rätt till.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd. Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom kommunen samt med landstinget. Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår genom försäkringskassan.

Studerande ungdom

Föräldrarnas underhållsskyldighet upphör när barnet fyllt 18 år. Går barnet i skolan vid denna tidpunkt eller återupptar skolgången innan det fyllt 19 år är föräldrarna dock, enligt Föräldrabalken, intill dess barnet fyller 21 år underhållsskyldiga så länge skolgången pågår. Till skolgången räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförbar grundutbildning.

Studerande i gymnasieskolan (även över 18 år) som bor hos föräldrarna räknas in i familjen vid ekonomisk bidragsprövning.

Ensamkommande flyktingbarn

Vid bedömning av rätt till ekonomiskt bistånd ska ensamkommande flyktingbarn betraktas på samma sätt som hemmavarande studerande ungdom. Det innebär att de har rätt till ekonomiskt bistånd under gymnasiestudier fram till 21 års ålder. De har

även rätt att behålla inkomster av feriearbete samt ha tillgångar i enlighet med hemmavarande ungdomar (se sidorna 43 samt 46).

Vuxenstuderande

Grundskolestudier

Ekonomiskt bidrag kan utgå som komplement till studiestöd för vuxenstuderande på grundskolenivå. För att bidrag ska utgå måste följande villkor vara uppfyllda:

- Den sökande är arbetslös vid studiernas påbörjande och en samlad bedömning visar begränsade möjligheter att erhålla ett arbete utan den aktuella utbildningen. Annan arbetsmarknadsåtgärd är inte aktuell.
- Den sökande uppbär högsta möjliga studiestöd, som den sökande är berättigad till, dock inte återbetalningspliktig lånedel.

Grundutbildning för vuxna ska motsvara grundskolans låg- och mellanstadium och möjliggöra vidare studier på högstadienivå. Det anses vara orimligt att den enskilde ska tvingas pådra sig en betydande skuld för att kunna genomgå också högstadiet och därmed grundskolekompetens. Bedömningsgrunderna bör därför också omfatta utbildning motsvarande högstadiet. För sökande vars studier omfattar både grundskola och gymnasienivå är grundregeln att merparten av studierna måste avse grundskoleämnen för att ekonomiskt bistånd skall beviljas. Sökande bör ej tillåtas att studera på mer än 100 % för att kringgå ovanstående. Studierna på grundnivå bör därför ej överstiga 50 %.

Kostnad för litteratur räknas som godtagbar kostnad. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta

Gymnasie- och högskolestudier.

Vuxna studerande skall i första hand försörja sig genom samhällets studiestödssystem eller motsvarande. Studiemedel och studielån bör anses gälla terminsvis. Krav på att studiemedel ska användas länge än angiven period bör ej ställas. Som grundregel gäller att för studier på gymnasial och eftergymnasial nivå skall ekonomiskt bidrag inte utgå under studietiderna om sökande är arbetsför. För vuxenstuderande som söker ekonomiskt bidrag under sommarlov gäller följande:

Den sökande skall stå till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söka arbete. Rätt till bistånd inträder tidigast fr om dagen efter att vårterminen är slut. Vårterminens studielån skall täcka juni månads hyra om terminen sträcker sig in i juni. Om den sökande har arbete och väntar lön kan ekonomiskt bidrag beviljas i avvaktan på lön och mot återbetalning.

Om en av parterna i en familj studerar och studierna är en förutsättning för en framtida försörjning, bör vid bedömningen av den andres biståndsbehov hänsyn inte tas till att den studerande kan avbryta studierna och istället stå till arbetsmarknadens förfogande. Har den studerande däremot reella möjligheter att utan studierna få ett arbete som medför stadigvarande försörjning, kan det vara rimligt att den studerande söker arbete för att kunna försörja sin familj. Försörjningsstöd bör dock utgå till den andra parten under sådan tid att den studerande ges möjlighet att fullgöra en påbörjad kurs eller termin. I dessa fall medräknas studielån som en inkomst till familjen.

Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut ska det återsökas.

Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos bolagsverket och patent- och registreringsverket, alternativt skatteverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om behovet av bistånd är högst 3 månader, därefter ger firman åter inkomster.

Sökande med fria yrken (musiker, konstnärer, frilans m.m.) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa, d v s de ska vara inskrivna på arbetsförmedlingen och söka alla tillgängliga arbeten.

Personer inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Hyreskostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras. Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten. Vid faktisk strafftid på *högst 6 månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till

kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Vid vårdtid som *överstiger 6 månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna. Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t ex kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och t.ex. delta i praktik.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden.

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på t ex behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Viktigt att ta reda på vad som ingår i avtalet mellan behandlingshem och socialförvaltning. Fickpengar är ett reducerat försörjningsstöd där följande normposter ingår:

- Lek och fritid
- Hälsa o hygien
- Kläder och skor

Utöver dessa poster tillkommer 300 kr per månad. Dessa avser en reducerad post för dagstidningar, TV och telefon, då personer som är inskrivna i vård och behandling sällan har alla dessa kostnader. För rätt till fullt bistånd för normposten krävs att det enskilde kan uppvisa godkända kostnader för detta.

Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag som anses motsvara barns behov av fickpeng.

Ekonomiskt bistånd för inköp av kläder och skor kan prövas separat vid särskilda skäl. Då extra bistånd utgår, skall senare normposten kläder/ skor reduceras ur fickpeng fram till dess motsvarande summa är avräknad.

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad samt planerar att inom skäligen tid flytta hem bör även kostnader för bostaden beviljas. Vad som är skäligt bedöms individuellt. Ekonomiskt bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning.

För övrigt bistånd som ingår i försörjningsstödet samt i livsföring i övrigt görs en sedvanlig prövning.

Utländska medborgare

Nordiska medborgare

En nordisk medborgare som inte kan försörja sig själv likställs med svenska medborgare och kan därmed, vid en tillfällig vistelse, behandlas på samma sätt som en svensk person som ansöker om ekonomiskt bistånd i en annan kommun än hemkommunen.

EU-medborgare

Från och med den 1 januari 1995 är Sverige medlem i den Europeiska unionen (EU) och den Europeiska gemenskapens (EG:s) regelverk gäller som svensk rätt. Den gemensamma europeiska marknaden ska bygga bl.a. på fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. Fri rörlighet för personer gäller dem som arbetar eller försörjer sig på annat sätt samt deras familjemedlemmar. De som försörjer sig på annat sätt kan vara t.ex. arbetssökande, studerande eller pensionärer. Varje EU-medborgare har rätt att ta anställning i ett annat EU-land och i samband med det resa in i och vistas i landet. Det är inte nödvändigt att man redan har fått arbete för att man ska ha rätt till fri rörlighet. Det räcker med att söka arbete och i princip finns ingen tidsgräns för arbetssökarperioden. Rätten till fri rörlighet kan under vissa förutsättningar begränsas när någon inte finner arbete eller blir beroende av socialt bistånd från vistelselandet för sitt uppehälle. Förutsättningar för dessa gruppers rätt är att de har heltäckande sjukförsäkring som gäller i vistelselandet samt att de själva kan klara sin och familjemedlemmarnas försörjning. När ens arbete i ett annat EU-land upphör har man i regel rätt att stanna kvar i landet. Efter fem års anställning har man i regel rätt till uppehållsbevis på obegränsad tid.

Sociala förmåner grundas på det faktum att en person är bosatt i landet. För svenskt vidkommande omfattar begreppet inte bara socialförsäkringsförmåner utan också t.ex. äldre- och handikappomsorg, barnomsorg och socialt bistånd i övrigt, bl.a. ekonomiskt bistånd. Arbetstagare som är medborgare i ett EU-land har vid vistelse i ett annat medlemsland rätt till samma sociala och skattemässiga förmåner som landets egna medborgare. Av rättspraxis framgår att den EG-rättsliga principen om likabehandling när det gäller sociala förmåner *bara gäller för personer som har en faktisk anställning* och inte för dem som vistas i en annan medlemsstat för att söka arbete. Studerande, pensionärer och andra inte yrkesverksamma personer omfattas

inte av likabehandlingsprincipen vad gäller sociala förmåner. Deras rätt till fri rörlighet inom EU förutsätter att de på egen hand klarar sin försörjning, t.ex. genom pension, studiemedel eller förmögenhet. Vistelsebegreppet och socialtjänstlagens regler om kommunens yttersta ansvar och den enskildes rätt till bistånd innebär att kommunerna från fall till fall måste bedöma om de ska ge bistånd och vilken omfattning biståndet ska ha.

Utan uppehållstillstånd

Utländsk medborgare turister eller affärsresande ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och inte heller har ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagsersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Av förarbetena till LMA framgår att den som omfattas av lagen normalt sett inte bör kunna vara berättigad till ekonomiskt bistånd från socialförvaltningen. Begränsningen gäller dock endast bistånd till försörjning. Andra former av bistånd enligt socialtjänstlagen bör även omfatta asylsökande.

Övriga som sökt uppehållstillstånd och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här, ska beviljas ekonomiskt bistånd i form av dagsersättning enligt lagen om mottagen asylsökande m.fl. (LMA) till utlännings enligt 1§ första stycket tredje punkten. Allt bistånd ska godkännas och återsökas från staten enligt LMA 23 §. Enligt LMA 9 lämnas biståndet enligt 17-19 §§ och omfattar dagsersättning samt särskilt bidrag. Bistånd utgår inte till boendekostnad. Ersättningarna regleras i förordningens 5-7 §§. Beslut kan enligt LMA 22 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige som vistas här har samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. De ska kunna visa beslut om uppehålls- och arbetstillstånd. EU/EES-medborgare kan ha uppehållstillstånd i Sverige för kortare eller längre tid. Reglerna gäller även maka/make barn eller föräldrar som är beroende av EU/EES-medborgaren. Om deras försörjning visar sig otillräcklig kan uppehållstillståndet omprövas. Dessa grupper ska för att få tillräckligt uppehållstillstånd kunna visa att försörjningen är tryggad

under vistelsen. Söker någon ändå ekonomiskt bistånd hos kommunen prövas ansökan på samma villkor som för svenska medborgare. Det gäller även de medborgare som inte är folkbokförda i landet. Personer med uppehållstillstånd under 1 år har inte rätt att folkbokföra sig.

Se Kammarrättens domar 2009-5917, 2009-5294, 2007-3248, 2009-2674 och 2008-4233

Etableringsersättning

Nyanlända flyktingar och anhöriga som omfattas av etableringslagen (2010:197) och inte har någon egen försörjning ska få ekonomiskt stöd från staten.

En nyanländ som har en etableringsplan och som deltar i aktiviteter som ingår i planen har rätt till etableringsersättning från staten. Rätten omfattar personer som har fyllt 20 men inte 65 år och som har varit bosatta i Sverige högst ett år efter första folkbokföringsdatum i en kommun. Detsamma gäller också unga i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige. Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättningen och Försäkringskassan betalar ut den.

Nyanlända som har rätt till etableringsersättning kan få tilläggsförmåner: etableringstillägg respektive bostadsersättning. Försäkringskassan är både beslutande och utbetalande myndighet. Tilläggsförmånerna betalas ut tillsammans med etableringsersättningen.

Studenter

Studenter med uppehållstillstånd, ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i akut nödsituation.

Personer som upplever/utsätts för våld i nära relationer

Av [Socialstyrelsens allmänna råd \(SOSFS 2003:5\) om ekonomiskt bistånd](#) framgår det när våld eller andra övergrepp av eller mot närstående särskilt bör beaktas i bedömning av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Socialnämnden bör ha beredskap för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som är akut och avser en våldsutsatt person.

Socialtjänstlagen 5 kap. 11 §

”Socialtjänsten ska verka för att den som utsätts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Nämnden ska också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

(Lag 2007:225)

I en akut nödsituation kan det vara omöjligt att på vanligt sätt utreda behovet av försörjningsstöd. Behov av skydd och stöd måste prioriteras.

I det akuta kan det bli aktuellt med bistånd till mat och hygienartiklar, logistikostnader på hotell, vandrarhem eller skyddat boende (kvinnohus/kvinnojour) eller bistånd till resekostnad för att kunna åka till släktingar eller vänner. Viktigt är att den som är utsatt och barnen kommer till ett boende där de känner sig trygga.

I en uppbrottsprocess och i uppbyggnaden av eget boende och ny tillvaro kan det vara aktuellt att i normberäkningen godta kostnader för;

- Tillfällig adressändring (ca 600 kr)
- Namnbyte (800 kr/namn)
- Säkerhetspaket (låsbyte, titthål, kedja, skalskydd etc.)
- Dubbla hyreskostnader under uppsägningstid
- Kostnad för äktenskapsskillnad (administrativ kostnad 450 kr)
- Hemutrustning
- Kläder
- Kostnad för inledande rådgivning/konsultation hos advokat

Kostnad för en timmes konsultation hos en advokat för att söka rättshjälp bör beviljas (1240 kr, eller 620 kr om man inte har någon inkomst). Därefter beviljas inte advokatkostnad. Detta oavsett om rättshjälp beviljas eller inte.

Om den utsatte har hemförsäkring ingår det ett rättskydd för bl. a. advokatkostnader. Självrisken kan variera mellan 1000 kr och 1500 kr. Rättskyddet träder in före rättshjälpen.

Observera att det kan vara förenat med kostnader för den enskilde att använda advokat i dessa sammanhang. Om det gäller rådgivning och kontakter *enbart* i frågor om äktenskapsskillnad och bodelning kan allmän rättshjälp aldrig utgå. De flesta vanliga hemförsäkringar har i sitt rättskydd också undantag för detta, dvs. försäkringen kan *inte* användas. Rättskydds försäkring eller allmän rättshjälp blir aktuell om man anlitar advokat i mål om vårdnad, boende- och umgängesfrågor för barn.

För en person som just brutit sig ur en destruktiv relation med psykiskt och/eller fysisk misshandel kan tillvarons normala regler vara satt ut spel.

Personens vardag där våld blir ett ”normalt” inslag får till följd av att personens självkänsla och självförtroende bryts ner. Ett uppbrott från denna relation kan innebära överhängande risk för ytterligare våld eller hot om våld. Detta kan då innebära att man måste flytta från orten och för kortare eller längre tid leva under hemlig adress eller vistas på en t.ex. en kvinnojour. Detta kan i sin tur leda till att man inte kan sköta sitt arbete. Såväl den fysiska som den psykiska hälsan kan vara nedsatt.

Många beskriver att orken att förvärvsarbeta är obefintlig samtidigt som det kan vara svårt att få gehör för behovet av att vara sjukskriven. Finns det barn i familjen kan deras hälsa, reaktioner och behov ställa ytterligare krav på föräldrarnas tid och kraft.

Länkingsprocessen tar tid – allt återgår inte till det normala för att man brutit upp från en destruktiv relation. Detta perspektiv bör man ha i åtanke när man överväger förmågan att klara egen försörjning, söka arbete och ”stå till arbetsmarknadens förfogande”.

Den utsatte kan behöva långvarigt stöd på olika sätt. Samverkan mellan olika samhällsinsatser (arbetsförmedling, sjukvård, försäkringskassa, socialtjänst) är viktig.

Ovanstående riktlinjer för ekonomiskt bistånd till utsatta kvinnor/personer som utsätts för våld i en nära relation gäller även för Jönköping och Vaggeryds kommun

Försörjningsstöd till barnfamiljer

Ett stärkt barnperspektiv har skett enligt 1 och 9 §§ socialtjänstlagen. Barnens situation bör uppmärksammas när vuxna vänder sig till socialtjänsten med ansökan om ekonomiskt eller annat bistånd till familjen. Vid bedömningen måste hänsyn tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt ska både kortsiktiga och långsiktiga effekter för barnet beaktas.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd till hushåll med barn, bör ett hembesök göras efter sex månaders beroende av ekonomiskt bistånd. Detta i syfte att särskilt beakta barnens situation. Frågeställningen kan vara:

- Hemutrustning. Har barnen bra sängar? Finns TV?
- Boendestandard. Är familjen trångbodda?
- Fritid. Har barnen leksaker?
- En utredning i pågående ärende bör ske efter cirka sex månaders ekonomiskt bidrag, där varje särskilt barn får en egen rubrik i utredningen med särskild beaktan av barnomsorg/fritidsverksamhet, skola och fritid.

Föräldralediga

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets inskolning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Den som har försörjningsstöd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

Dödsboanmälan

Om tillgångarna efter den avlidne inte räcker till mer än begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet, kan dödsboanmälan upprättas istället för

bouppteckning. Undantag gäller i de fall att det bland tillgångarna finns fast egendom eller tomträtt samt då det råder tveksamheter i övrigt. Dödsboanmälan kan bara göras av socialnämnden. Den bör göras inom två månader från dödsfallet. Dödsboanmälan lämnas till Skattekontoret i Visby och undertecknas av delegat enligt Ärvdabalken 20 kap 8a §. Skattekontoret ska underrättas om vem som personligen är delegat. Det ankommer på arbetsledningen att ombesörja denna underrättelse.

6. HANDLÄGGNINGEN

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet är ingen fullständig handbok över hur ekonomiskt bistånd ska administreras, men kommenterar några av de viktigaste rutinerna och begreppen. Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2011.

En korrekt kodning i Pro Capita är viktig eftersom den är grunden för den statistik som framställs som en del av verksamhetsuppföljningen.

Första kontakten

Socialsekreterare ska genom daglig telefoni samt dagjour finnas tillgänglig för rådgivande samtal samt för tidsbokning. Informationen kan till exempel omfatta rätten till bistånd, utredningsförfarande, vilka uppgifter som normalt kontrolleras, hur inkomster och tillgångar påverkar rätten till bistånd, normen för försörjningsstöd samt vad det ska räcka till, bistånd för livsföringen i övrigt, vilka krav som kan ställas på den som söker ekonomiskt bistånd, återbetalningsregler, den enskildes rätt att ta del av det som finns skrivet om honom eller henne, hur man överklagar, hur man ansöker, beslutsprocessen, vart man vänder sig för att ansöka om andra bidrag m.m., väntetider.

Den första kontakten ska, i de fall den enskilde önskar boka en tid, aktualiseras som en förfrågan. Aktualiseringen lämnas sedan till arbetsledning som fördelar den till socialsekreterare för vidare handläggning. Socialsekreterare kallar de/den sökande till möte. I samband med kallelsen lämnas information om vilka handlingar den sökande bör ha med sig.

Väntetiden för nybesök bör ej överstiga 2 veckor.

Information

Häftet "Information i samband med ansökan" bör skickas hem till den sökande i samband med att besökstid erbjuds. Muntlig information där den sökande har möjlighet att ställa frågor ska lämnas vid besöket. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov.

Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men socialförvaltningen är även skyldig att ta ställning till en muntlig ansökan. Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld samt undertecknad.

Det är viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal eller bokning av besökstid. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

En ansökan ska alltid utredas och mynna ut i ett beslut.

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. Ytterst är dokumentationsskyldigheten en fråga om den enskildes rättssäkerhet. All dokumentation förs i Pro Capita. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom/henne och rätten att ta del av all dokumentation (partsinsyn enligt 11 kap 6 § SoL). Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

Grundutredning

Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Allmänt gäller att en utredning ska inledas utan dröjsmål då en ansökan inkommer. Varje ärende ska handläggas så enkelt och snabbt som möjligt. Utredande och kartläggande samtal är dock en förutsättning för att den enskilde ska få hjälp och stöd som är anpassat efter det individuella behovet. Syftet med samtalen är att upprätta en förtroendefull kontakt och på så vis stödja den enskilde att förändra sin livssituation. Om biståndsbehovet bedöms bli kortvarigt kan en kortare utredning göras. Arbetet handlar då mer om att ge en god service.

Utredning är ett sammanfattande begrepp på den slutliga dokumentation som utredandet resulterar i. Syftet är med andra ord att få fram ett beslutsunderlag. Grunden för en utredning om ekonomiskt bistånd är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv eller behöver bistånd för sin livsföring i övrigt. Utredningen ska omfatta uppgifter om den enskildes eller hushållets ekonomi och vilka möjligheter det finns att tillgodose behovet på annat sätt.

Uppgifterna som ska ligga till grund för beslutet lämnas i första hand av den enskilde själv. En utredning om ekonomiskt bistånd är frivillig och sker helt på den enskildes eget initiativ. Detta innebär t.ex. att den enskilde själv bestämmer vilka kontakter som ska tas med andra instanser. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

I varje utredning som görs avseende barnfamiljer ska *barnens situation* uppmärksammas särskilt. Även om barnens bästa inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas, ska det alltid beaktas och redovisas.

Kraven som ställs på den enskilde ska tydligt framgå av utredningen. I utredningen ska det därför finnas en skriftlig planering. I planen bör anges vilken planering som gjorts, syftet med planeringen, tidsanvisning samt vilka konsekvenser som blir om planen ej efterföljs.

Aktanteckningar

Aktanteckningarna ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska noga dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Dessutom ska den sökande kunna ta del av anteckningarna (partsinsyn enligt 11 kap 6 § SoL)

Kontroller i samband med ansökan

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras så långt det är möjligt. Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande undertecknar separat samtyckesblankett. Såväl muntligt som skriftligt godkännande ska dokumenteras i Pro Capita. Om den sökande inte lämnar sitt godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen. Återkallande av samtycke ska omedelbart antecknas. Utgångspunkten är att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till bistånd och ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter.

Identitet och boende

Personuppgifter och uppgifter om boende ska kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, svenskt körkort eller ID-kort från bank. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Hembesök bör alltid göras då det råder en osäkerhet kring den sökandes boendesituation.

Inkomster och tillgångar

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste deklARATIONEN. Kontoöversikt och kontoutdrag ska därefter kontrolleras minst var tredje månad. Detta ska som rutin göras i mars, juni, september samt december. Slutskattensedel ska vid långvarigt behov av bistånd uppvisas en gång per år. Om det framgår att en summa pengar satts in på något av sökandens konton är det upp till den sökande att visa att dessa pengar inte ökat den disponibla inkomsten eller avser ett inkomstslag som inte ska reducera biståndet. I annat fall ska den insatta summan som huvudregel betraktas som inkomst vid beräkningen. Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd ska dock inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med en eventuell nödprövning. Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. När det gäller löpande ersättningar ska beslutsunderlag begäras in. Även inkomster från utlandet ska kontrolleras så långt det är möjligt.

Kontroll av eventuellt fordonsinnehav ska göras hos Info Torg i nya ärenden och därefter minst var tredje månad.

En villa eller bostadsrätt bör endast ses som en tillgång om en försäljning bedöms kunna ge ett överskott som motiverar åtgärden samt att ett annat skäligt boende finns.

Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

Beräkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att riksnormen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp. På så sätt erhålls hushållets accepterade utgifter. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd. En manuell beräkning ska alltid göras på särskild beräkningsblankett. Uppgifterna läggs sedan in i beräkning i Pro Capita.

Om biståndet avser annan period än kalendermånad, bör beräkning göras från och med tidsbokningsdagen.

Inkomster

Inkomster som skall beaktas

Vid beräkning av ekonomiskt bidrag görs avdrag för alla nettoinkomster (med nettoinkomster avses inkomster efter avdrag för preliminär skatt).

Exempel på inkomster kan vara:

- Aktivitetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Allmän tilläggspension (ATP)
- Anhörigstöd
- Arbetsinkomst
- Arbetslöshetsunderstöd
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inkl flerbarnstillägg (RÅ 1985 2:13)
- Bostadsbidrag
- Folkpension (inkl barnpension och barntillägg, dock ej handikappsersättning)
- Familjehemsersättning (arvodesdel)
- Föräldrapenning

- Hyresinkomst
- Inkomst av kapital, aktier, obligationer
- Insättningar på konto
- Livränta
- Sjukersättning
- Sjukpenning
- Skadestånd/försäkringsersättning, reducerar inte försörjningsstöd i de fall ersättningen avser särskilt ändamål såsom ersättning för läkarvård, skadestånd osv.
- Skatteåterbäring
- Studiebidrag (dock ej extra tillägg, se RÅ 1990 ref 7)
- Tilläggs pension eller pension från tidigare arbetsgivare.
- Underhållsbidrag
- Underhållsstöd
- Utryckningsbidrag, värnplikt
- Vårdbidrag, arvodesdelen

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

Socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar

Om den enskilde kan ha rätt till Socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar, bör han hänvisas till att söka dessa förmåner och ersättningar för att på så sätt tillgodose eller bidra till sitt behov. Denna princip bör dock inte tillämpas undantagslöst. Undantag bör göras i bl a följande situationer:

- En arbetslös person bör inte tvingas att utnyttja ersättningsdagar med föräldrapenning redan före barnets födelse.
- En arbetslös person som har barn bör kunna spara upptill fyra veckors föräldrapenning fram till det år under vilket föräldrapenningen senast kan tas ut.
- Båda föräldrarna, inte bara den eventuellt arbetslöse eller den med lägre lön, bör kunna använda sig av sin möjlighet (halva föräldrapenningstiden) att vara hemma med sitt barn.
- Den som fyllt 61 år ska inte tvingas att ta förtida uttag av ålderspension före 65 års ålder.

Inkomster som inte skall beaktas

Inkomster som den enskilde inte kan förfoga över eller som är att betrakta som fiktiva bör inte beaktas. Som exempel på sådana inkomster kan nämnas:

- Skatteåterbäring som omhändertagits av kronofogdemyndigheten
- Pension som skulle ha betalats ut om förtida uttag inte gjorts.
- Barns inkomster från tillgångar som står under överförmyndares kontroll. Det kan vara frågan om försäkringsersättningar som är avsedda att täcka framtida inkomstbortfall, bankmedel eller fast egendom som inte är möjlig att förfoga på g a en bestämmelse i gåvobrev eller testamente. Däremot kan det finnas fall där det är uppenbart att föräldrar skänkt/skrivit över sina tillgångar på sina underåriga barn i syfte att undgå beskattning eller få tillgång till olika former av bidrag.

Vissa faktiska inkomster bör i normalfallet inte medföra en reducering av försörjningsstödet. Exempel på sådana inkomster är:

- Ersättning som betalas ut för merkostnader till följd av funktionshinder.
- Ersättning för omkostnader i samband med ett åtagande t ex familjehemsersättningens omkostnadsdel.
- Försäkringsersättningar som kompenserar försäkringstagaren för ekonomiska förluster med anledning av en händelse av ett visst slag och som inte utgör en ersättning för inkomstförlust.
- Skadestånd som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte avser inkomstförlust.
- Stipendier och fondmedel som är avsedda för ett visst ändamål t ex en resa.
- Extra tillägg till studerande gymnasieungdom.

Arbetsinkomst för skolungdomar

Enligt 4 kap 1 a § SoL ska socialnämnden inte beakta inkomster som hemmavarande barn och hemmavarande skolungdomar under 21 år har. Till skolgång räknas studier i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning

Inkomster får dock beaktas till den del de överstiger ett halvt prisbasbelopp per kalenderår.

Tidigare normöverskott

Försörjningsstödet bör som regel beräknas utifrån inkomster hushållet haft kalendermånaden innan utbetalningsmånaden. När t ex försörjningsstödet betalas ut för mars så bör alltså hänsyn tas till inkomster som hushållet fått i februari.

Inkomsten som hushållet fått tidigare bör vanligtvis inte påverka försörjningsstödet belopp, om inte inkomsterna varit mycket höga eller varit avsedda för en längre tidsperiod.

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan man inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. För en person som haft kännedom om kommunens beräkningsgrunder kan sådana krav som regel ställas. En beräkning för tre månader bakåt i tiden kan i dessa fall göras.

Försörjningsstödet är dock beräknat utifrån att vara en tillfällig försörjningskälla. Nivån förutsätter att människor före och efter biståndsbehovet har högre inkomster. Människor ska under dessa perioder ha möjlighet att tillgodose behov som inte ryms inom ramen för försörjningsstöd. Detta kan göra det nödvändigt att acceptera inkomster över försörjningsstödsnivån under de perioder då hushållet ej uppbär försörjningsstöd.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar kan framgå av inkomstdeklaration eller hemförsäkringsbrev. Kapitalvaror som vanligtvis finns i ett hem såsom TV och dator bör som regel inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd.

Bil

En bil anses vara en realiserbar tillgång. Om bilen är en tillgång eller inte bör dock alltid relateras till fordonets värde. Representerar bilen en tillgång ska man ställa sig frågan om en försäljning kan tillgodose den biståndssökandes behov helt eller delvis. Det har ingen betydelse om bilen är avregistrerad eller inte. Det är värdet av bilen och behovet av den som bör styra bedömningen. Enligt Socialstyrelsens uppfattning ska den biståndssökande vid en försäljning kunna använda överskottet till att betala eventuella lån som är kopplade till bilen.

En individuell prövning måste dock göras om tillgång till i form av bil ska påverka biståndet. Bedömningen måste bl.a. göras mot bakgrund av vad som sägs i 1 kap. 1 § och 4 kap. 1 § SoL om socialtjänstens uppgift att utforma biståndet så att det hjälper människor att leva ett självständigt liv och att bidra till att hitta långsiktiga lösningar på försörjningsproblemen. Innehav av bil bör inte vara ett hinder, om den enskilde måste ha bil:

- i sitt arbete,
- för att kunna ta sig till och från sin dagliga sysselsättning, t.ex. därför att allmänna kommunikationsmedel inte har rimlig turtäthet eller finns inom rimligt avstånd från bostaden,

- för att skjutsa barnet eller barnen till förskoleverksamhet, eller
- av medicinska eller sociala skäl, t.ex. för att en förälder skall kunna umgås med sitt barn.

Socialstyrelsen har inte tagit ställning till vilket värde en bil kan få ha utan att räknas som en realiserbar tillgång. Om den enskilde på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil, bör denna, oavsett värde, inte räknas som en tillgång. Om bilen inte går att avyttra omedelbart ges en respittid på ca 1-2 månader. Bilens värde bör i normalfallet ej överstiga 50 % av prisbasbeloppet.

Bostad

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten.

Skälig tid att avyttra en bostad som representerar ett visst värde är 3-6 månader. En social och humanitär bedömning måste dock göras innan man avslår en ansökan om ekonomiskt bistånd med motiveringen att en bostad en utgör ett ekonomiskt värde. Vid en försäljning bör den enskilde kunna använda intäkten till att betala eventuella lån som är kopplade till det som avyttrats utan att detta medför en sänkning av försörjningsstödet. Krav på försäljning bör endast ställas i de fall då den aktuella tillgången representerar ett betydande värde samt då intäktsöverskottet av försäljning kan anses motivera åtgärden. Hänsyn tas till bostadskostnad och möjligheten att i framtiden bo kvar.

Om bistånd beviljas i avvaktan på försäljning ska biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Det bör uppmärksammas att riksnormen förutsätter ett visst sparande för olika långsiktiga utgiftsposter som ingår i grundbeloppet (telefon, TV-licens, flerårskläder m.m.).

Särskilda regler gäller för ålderspensionärer. Sparmedel kan accepteras motsvarande högst 50 % av prisbasbeloppet.

Kontanter, banktillgodohavande och andra lätt realiserbara tillgångar skall i första hand tas i anspråk till den enskildes försörjning innan ekonomiskt bidrag beviljas.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Barns inkomster och tillgångar

Om barn har *inkomster* i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de avräknas mot hela familjens försörjningsstödsbehov. Barns *tillgångar* i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren

ger sitt samtycke till uttag. Barns tillgångar överstigande 15 % av prisbasbeloppet ska beaktas. Barns tillgångar får endast användas för barnets behov. Om tillgångar inte är omedelbart tillgängliga bör skäligt rådrum givas. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barns tillgångar eller inkomster kan aldrig användas till föräldrarnas försörjning eller utgifter i övrigt.

Förbehållsbelopp och skattejämkning

Den enskildes möjlighet att få skattejämkning skall beaktas. De vanligaste skälen för skattejämkning är höga resekostnader till och från arbete, räntekostnader för husägare, vid ojämn inkomst eller vid inkomst endast del av året.

Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet samt i livsföring i övrigt. Utgift för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas.

Hushållstyper

Att leva i hushållsgemenskap med en eller flera personer kan påverka försörjningsstödet nivå. En person som lever i en hushållsgemenskap har lägre kostnader än en person som lever ensam. Därför är summan av de hushållsgemensamma kostnaderna i försörjningsstödet lägre per individ. Nedan kommer en beskrivning av de vanligaste hushållstyperna.

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådars sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t.ex. vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har

gemensam ekonomi ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas. Utredningen bör göras i samråd med familjesektionen. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Alla nyanlända i gymnasieåldern, 16-20 år, har möjlighet att börja studera på IVIK (invandrarintroduktion inom det individuella programmet) som ger gymnasiekompetens. Ungdomar under 21 år som studerar på IVIK omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet. För ungdomar som fyllt 18 år som i stället för gymnasiestudier väljer att börja läsa på SFI utanför ramen för gymnasieskolan gäller samma regler som för övriga vuxna, och de ska hanteras som eget hushåll.

Icke gymnasiestuderande ungdom

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan.

Hemmavarande barn som har egen inkomst och vars föräldrar erhåller ekonomiskt bidrag ska i skäligen utsträckning bidra till bostadskostnaderna.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Notera möjligheten att ansöka om underhållsstöd vid växelvis boende.

Inneboende

En person som är inneboende ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Nödprövning- i en akut situation

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Särskild ansökningsblankett finns för detta. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. En ansökan till familjesektionen kan i vissa fall komma att bli aktuellt.

Kommunicering

Den biståndssökande har rätt till insyn i det som dokumenteras. Den sökande ska under ärendets gång hållas underrättad om det som skrivs om honom eller henne samt få antecknat om han eller hon anser att någon uppgift är felaktig (partsinsyn enligt 11 kap 6 § SoL).

En annan grundregel är den så kallade kommunikationsprincipen. Kommunikation ska äga rum innan ett beslut fattas. Beslutsfattaren måste kommunicera beslutsunderlaget för att vara säker på att den biståndssökande har fått del av de uppgifter som ligger till grund för beslutet. Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har fått veta vilka uppgifter som har lämnats till utredningen av någon annan än honom själv samt fått tillfälle att yttra sig över uppgifterna. Om det enbart är den biståndssökande som har lämnat uppgifter behövs således ingen kommunikation innan beslut fattas.

Vilket sätt som är lämpligast att kommunicera på beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan ske muntligt då utredningen och underlaget för beslutet är kortfattat eller när det bara är någon enstaka uppgift som behöver kommuniceras, t.ex. ett belopp som avviker från ansökan. Kommunikationsprincipen utgör en beskrivning av vilket material som måste kommuniceras. I många fall kan det dock vara lämpligt att kommunicera hela beslutsunderlaget, inte enbart de delar som tillförts av någon annan än den biståndssökande själv. I vissa fall är kommunikation inte nödvändig. Det gäller om beslutet inte går part emot, om uppgiften saknar betydelse, t.ex. om en annan person har lämnat en uppgift som man redan känner till eller som inte behövs för beslutsfattandet, eller om det är uppenbart obehövligt att kommunicera.

I tveksamma fall är det bättre att kommunicera beslutsunderlaget än att låta bli.

Beslut

Utredning ska utmynna i ett beslut. Beslutet ska fattas av behörig delegat enligt särskild delegationsordning. Beslutet ska innehålla uppgifter om vad som beviljas eller avslås och enligt vilken bestämmelse. Motivering till beslutet ska alltid finnas

vid avslagsbeslut. Vid fullt bifall finns inget formellt krav på motivering. Rekommendationen är dock att motivering till beslut alltid ska finnas. Beslutsdag och beslutsfattare bör anges. Orsakskod ska registreras noggrant.

Beslut bör lämnas inom en vecka från det att alla begärda handlingar inkommit.

Underrättelse om beslut

Den enskilde ska alltid underrättas om innehållet i ett beslut. Vid avslagsbeslut ska underrättelse ske skriftligt och en besvärshänvisning ska bifogas. Om det är ett okomplicerat bifallsbeslut kan underrättelse ske per telefon. Hur och när underrättelse skett dokumenteras i Pro Capita.

6. UTBETALNING

Ekonomiskt bistånd skall normalt utbetalas till ett SUS- anslutet bankkonto (SUS står för Swedbanks utbetalningssystem). Bistånd kan även utbetalas direkt till hyresvärd, elbolag etc.

Efter överenskommelse med den enskilde kan kortare betalningsperioder bli aktuella, om det p g a speciella omständigheter anses som olämpligt med månadsvisa utbetalningar.

Ekonomiskt bistånd skall normalt utbetalas direkt till den enskilde. Efter överenskommelse med den enskilde kan vissa utbetalningar ske till annan, t ex till en hyresvärd, om det p g a speciella omständigheter anses helt olämpligt med utbetalning direkt till sökanden, men denna vidhåller sin begäran, kan det bli nödvändigt att avslå ansökan. I beslutet kan i sådana fall lämpligen anges att bistånd erbjuds i form av utbetalning till hyresvärden men ej i form av utbetalning till den enskilde.

Rekvisation

Endast efter noggrann individuell prövning och i speciella situationer bör rekvisition användas. Det kan t.ex. vara frågan om att den enskilde vid utbetalningstillfället är inne i en missbruksperiod där så gott som alla kontanter går till inköp av alkohol eller andra droger. Inte ens i sådana fall får utbetalning via rekvisition fortgå slentrianmässigt under längre tid utan att utvecklingen noggrant följs.

Utbetalningskort

I akut nödsituation och med stor restriktion och när kontoinsättning ej kan tillgodose behovet kan en direkt plusgiroanvisning användas.

7. AVSLAG OCH ÖVERKLAGAN (16 kap 3 § SoL)

Ett grundläggande mål i verksamheten är att de beslut som fattas ska vara sakligt och rättsligt riktiga. Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 4

kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen. Beslutet ska alltid vara skriftligt och motiveringen till beslutet ska framgå. Beslutsdokumentet i original sparas i akten och en kopia skickas eller överlämnas till den sökande. Det finns inget som hindrar att man färdigställer två originaldokument av beslutet varav man ger ett till den enskilde och behåller det andra i akten. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet
- Hänvisning till lagrum.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs och registreras den tyngst vägande registreringskoden nedan. Eftersom socialtjänsten är skyldig att göra individuella prövningar är det ej tillräckligt att hänvisa till att den enskilde haft inkomster över normen.
- Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

Har ett beslut blivit oriktigt kan det ändras på olika sätt. Det viktigaste medlet för att få ett beslut ändrat är genom att överklaga till högre instans. Förvaltningen kan enligt 27 § Förvaltningslagen själv ompröva ett beslut som gått den enskilde emot. Rättelse kan också göras till följd av att någon begär det eller genom ett påpekande om en felaktighet. Om den enskilde överklagar ett beslut, ska myndigheten ta reda på om förutsättningarna för att man själv ska ändra beslutet är uppfyllda. För att myndigheten ska få tillfälle att göra detta finns i 23 § FL en bestämmelse som anger att den som överklagar ett beslut ska lämna skrivelsen med överklagandet till beslutsmyndigheten och inte till den högre instansen.

En rättelse ska göras om myndigheten, som första instans, har fattat ett beslut

- som är *uppenbart* oriktigt,
- som kan ändras snabbt och enkelt, och
- Om ändringen inte är till nackdel för någon enskild part.

När det inte finns någon anledning till omprövning ska den tjänsteman som har gjort den inledande granskningen dokumentera detta. Prövning ska också göras kring huruvida överklagan inkommit i rätt tid. Skrivelsen med överklagandet ska ha kommit in till socialnämnden inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Har skrivelsen kommit in senare, ska överklagandet avvisas. Ett avvisningsbeslut ska skickas till den klagande med fullföljdshänvisning. Socialtjänsten får inte avvisa ett överklagande på någon annan grund än att det har kommit in för sent. Därefter ska överklagan och övriga handlingar i ärendet utan dröjsmål överlämnas till förvaltningsrätten. Justitieombudsmannen (JO) har uttalat

att den tid som behövs för att granska och överlämna ett ärende till förvaltningsrätten i regel inte bör överstiga en vecka.

I förvaltningslagen finns ingen bestämmelse om skyldighet för beslutsmyndigheten att bifoga ett eget yttrande i samband med att handlingarna i ett överklagat ärende överlämnas. Bedömning av behov av ett sådant får göras i respektive överklagan. I samband med att handlingarna överlämnas kan socialnämnden begära att domstolens beslut ska verkställas först sedan det vunnit laga kraft. Det kan vara aktuellt bl.a. om ett ärende är av principiellt intresse för socialnämnden och nämnden har för avsikt att överklaga om den högre instansen fattar ett beslut som är till den enskildes fördel.

Om domstolens beslut går nämnden emot kan socialnämnden begära inhibition av beslutet. Det sker vanligtvis redan i samband med att nämnden överklagar domstolens beslut. När det inte finns något beslut om inhibition eller förordnande om att domstolens beslut ska verkställas först sedan det har vunnit laga kraft, ska alltså det överklagade beslutet omedelbart verkställas.

8. ÅTERKRAV ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN

Rätten till ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät. Huvudprincipen är att bistånd utbetalas utan återbetalningsskyldighet för en enskilde.

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka ett förskott på väntad förmån (9 kap. 2 § SoL).
2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring detta är omfattande och detaljerad och det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant. Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en sannolikt väntad inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. När det gäller förskott på förmån enligt 9 kap 2 § SoL finns det inte något krav på att rätten till förmånen eller ersättningen ska vara fastställd vid tidpunkten för utbetalningen av biståndet. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav mot denna grund får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

Vid återbetalning ska en skriftlig avbetalningsplan upprättas tillsammans med den enskilde. Av planen ska framgå hur och när återbetalning ska ske.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas.

Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Observera att det är två beslut som ska fattas:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.

Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen. En förutsättning för återkrav är att beslutet är skriftligt och att det har delgivits den enskilde. Det är därför lämpligt att den enskilde undertecknad beslutet där återbetalningsskyldigheten framgår.

Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- På annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte skyldigheten att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar. Talan kan senast väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige

genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom 3 år från det biståndet utbetalades förbättras, kan återkravet efterges.

Kravestergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom 3 år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna göra återbetalning, får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

9. ÅTERSÖKNING HOS FÖRSÄKRINGSKASSAN ENLIGT LAGEN OM ALLMÄN FÖRSÄKRING

Lagstöd finns i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap 1 § andra stycket). Kommunen ska återsöka ekonomiskt bidrag som den enskilde beviljas under den tid försäkringskassan eller pensionsmyndigheten prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen. Om försäkringskassan eller pensionsmyndigheten felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till, finns möjlighet för nämnden att kräva försäkringskassan eller pensionsmyndigheten.

Försäkringskassan och pensionsmyndigheten kan själv ge förskott på sökt ersättning om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt förmån.

Formella krav vid återsökning enligt lagen om allmän försäkring, AFL

När det gäller ekonomiskt bistånd som kan komma att återsökas hos försäkringskassan eller pensionsmyndigheten enligt 17 kap 1 § AFL vid utbetalning av retroaktiv pensionsförmån finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. I dessa fall behövs inte fullmakt eller villkor om återbetalning. Den enskilde ska dock vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos försäkringskassan eller pensionsmyndigheten. I vissa fall bör den enskilde underteckna att hon tagit del av informationen om att bistånd återsöks. En förutsättning för att socialnämnden ska kunna återsöka utbetalt bistånd är dock att biståndet getts utan villkor om återbetalning.

Handläggning av återsökning

Återsökning sker via framställan. Ny framställas med aktuell summa skall skickas vid varje nytt beslut om att bevilja ekonomiskt bistånd. När försäkringskassan fattat beslut om förmånen ska kommunen på kassans begäran göra en slutlig framställan.

Det är försäkringskassan som fattar beslut om utbetalning och beslutet överklagas hos försäkringskassan. Kommunen ska ge information om vad som ingår i den framställan som gjorts.

10. UTREDNING OM MISSTÄNKT BEDRÄGERI

Kommunen är skyldig att polisanmäla samtliga fall där det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts (6 § bidragsbrottslagen). I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning göras. Med uppsåt menas den enskildes medvetenhet om och avsikt med sitt handlande. Även grov oaktsamhet omfattas i bidragsbrottslagen.

Utredningen ska innehålla en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara vilken information den sökande fått om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande. Beskrivning ska finnas om den felaktiga utbetalningens typ, storlek samt tidpunkten för det inträffande. Redogörelse för tillämpliga regler för ekonomiskt bistånd bör beskrivas.

Innan beslut fattas om bidragsbrottsanmälan ska utredningen kommuniceras med den det gäller. När det gäller ett beslut om att göra polisanmälan ska det inte framgå att nämnden överväger denna åtgärd. Den det berör ska få tid på sig att yttra sig över uppgifterna.

Oavsett om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller ej ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap SoL. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet.

Beslut om polisanmälan sker av socialnämnden, och sektionschef gör polisanmälan. Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts.